

İran ve Suudi Arabistan Müzakereleri: Çin'in Ortadoğu'daki Konumu

“Çin’in yeni politikası ile Çin Ortadoğu’da ‘bölgesel iş birliği’ kavramını gündeme almış ve yakın zamanda ilk defa Körfez ülkeleri arasında diplomatik bir ilişki oluşturmuştur.”

Suudi Arabistan ve İran hükümeti arasındaki diplomatik ilişkilerin kesilmesi, 2016 yılında İran’da İranlı protestocuların Suudi elçiliğine saldırması ve Suudi yetkililerin Suudi Şii alim Nimr al-Nimr’i idam etmesi olaylarına dayanmaktadır. Yakın zamana kadar Körfez ülkeleri arasında çatışmalar ve anlaşmazlıklar devam etmekte olup bu ülkeler arasında diplomatik ilişki sıfıra düşmüştü. Çin’in yeni politikası ile Çin Ortadoğu’da “bölgesel iş birliği” kavramını gündeme almış ve yakın zamanda ilk defa Körfez ülkeleri arasında diplomatik bir ilişki oluşturmuştur. Bu diplomatik ilişki Körfez ülkeleri arasında çatışmaların olduğu dönemde imkânsız görülmekteydi. İranlı ve Suudi diplomatlar arasındaki diplomatik ilişkilerin ve iş birliği anlaşmalarının yeniden tesis edilmesi, bölgedeki tüm ülkeleri hareketlendiren bir başarıdır. Savaş eğilimli iki ülke müzakere masasına getirilmiş ve bu yalnızca Çin tarafından gerçekleştirilebilmiştir. Birleşmiş Milletler dahil olmak üzere tüm dünya, Çin’in bu hakemliğine minnettarlıkla bakmaktadır. Zira Çin, Ortadoğu’nun siyasetini bir gecede değiştirmeye çalışmaktadır. Yaptığı müzakere yönetimi ile yeni kalkınma ve iş birliği olanakları açmış, birçok ticaret, ticari faaliyet ve iletişim engeli kaldırılmıştır. Bu yılın en büyük girişimi olarak nitelendirilebilir.

Bu iki önemli ülke arasındaki iyi ilişkilerin yeniden tesis edilmesinin, birçok ülke üzerinde etkileri doğacaktır. Örnek verilecek olursa, bölgede önemli bir aktör olan Pakistan’da bu ilişkilerin olumlu bir etki bırakacağı söylenebilecektir. Nitekim iki ülke arasındaki iyi ilişkiler ve bölgede oluşacak barış ve uyum sayesinde, Pakistan’ın ve genelde Ortadoğu’nun ekonomik durumunda olumlu bir yükseliş gözlemlenebilecektir. Diğer yandan bölgedeki başka önemli aktör olan İsrail açısından söz konusu

* Md. Nazmul Islam, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi (AYBU) Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü ile Uluslararası İlişkiler ve Stratejik Araştırmalar Enstitüsünde (ULISA) Dr. Öğr. Üyesi ve Türkiye, Asya ve Hint Pasifik Çalışmaları Başkanı olarak görev yapmaktadır.

diplomatik iyileşmenin benzer bir olumlu etki doğurması söz konusu değildir. Suudi Arabistan ve İran arasındaki ilişkilerin yeniden tesis edilmesi, İsrail'i endişelendirmektedir. Zira bazı uzmanlar, bölgede bu iki ülkenin ittifak içerisine girmesinin İsrail'in her iki ülke ile aynı masada karşı karşıya gelmesine neden olabileceği vurgulanmaktadır.

Diğer yandan Suudi Arabistan, Batı ülkelerinden silah ve cephane satın alan en büyük ülke olup ve bu ülkelere ucuz petrol satmaktaydı. Söz konusu bu ticari ilişki İran ile olan çatışma bahanesi altında gerçekleştirilmekteydi. İran ile oluşturulacak diplomatik ilişki Batı ülkeleri ile olan ticari ilişkinin gözden geçirilmesine neden olabilecektir.

Kaynak: <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/3-soruda-iran-ve-suudi-arabistan-anlasmasi-suudi-arabistan-icin-ne-anlama-geliyor/2850482>

Çin'in bu diplomatik ilişkinin tesisindeki zaferi, onu Orta Doğu ve Asya'da daha önce oturmadığı bir liderlik koltuğuna itebilecektir. Zira Ortadoğu ve büyük Asya ülkeleri arasında ciddi bir barış ve uyum eksikliği bulunmaktadır. Pek çok Müslüman ülkenin çabalarıyla başarılamayan uzlaşmayı, Çin gerçekleştirmiştir. Şimdi Pakistan, Suudi Arabistan ve İran, Çin'in planları dahilinde çalışacaklardır. Suudi Arabistan ve İran, Çin'in büyük projesi olan Kuşak ve Yol Girişimi ile Çin Pakistan Ekonomik Koridoru projelerine ilgilerini göstermişlerdir. Bu uzlaşma sonrası, artık resmi olarak söz konusu projelere yatırım yapacaklardır. Bu anlamda her iki ülkenin diplomatik ilişkileri açısından iyileşme beklemeyen İsrail ve Amerika Birleşik Devletleri, Birleşmiş Milletler 'in teşekkür ettiği Çin liderliğine tepki göstermemiştir.

Suudi Arabistan'ın resmi haber ajansı tarafından yapılan açıklamaya göre, büyükelçilikler önümüzdeki iki üç hafta içinde yeniden açılacak, elçiler atanacak ve personel gönderilecektir. Anlaşmaya göre, diplomatik ilişkilerin yeniden kurulmasına ek olarak, her iki ülke de birbirinin egemenliğine ve iç işlerine müdahale etmeme konusunda saygılı olacaklardır. İki ülke, ikili ilişkileri daha da ilerletecek ve karşılıklı farklılıkları diplomasi ve diyalog yoluyla çözeceklerdir. Anlaşma, iki ülke arasındaki güvenlik iş birliği anlaşmasının yanı sıra, bilim ve spor gibi diğer alanlarda da iş birliğinin sağlanmasını içermektedir.

Çin'in müzakere sürecinde hatırlanması gereken, geçen yıl aralık ayında, Çin Devlet Başkanı Xi Jinping, Suudi Arabistan'a tarihi bir ziyaret gerçekleştirmesidir. Görünen o ki bu ziyaret, Suudi Arabistan ve İran arasındaki ilişkilerin yeniden kurulmasında önemli bir araç olarak hizmet etmiştir.

Ayrıca, İran'ın resmi haber ajansı IRNA tarafından, Suudi Arabistan ve İran arasında varılan tarihi anlaşmanın Yemen'deki savaşı sona erdirmeye, çatışmayı politik ve diplomatik yollarla çözmeye büyük ölçüde yardımcı olacağı ifade edilmiştir. IRNA'ya göre Yemen'de yakın zamanda ateşkes olması, diyalog yoluyla Yemen'de kapsamlı bir ulusal hükümetin kurulması beklenmektedir. Yemen, 2014'ten beri Yemen hükümeti ve Husi milisleri arasında çatışmaların gerçekleştiği bir savaş alanı olmuştur. Bu savaşta, Suudi Arabistan'ın Yemen hükümetini desteklediği, İran'ın ise Husilere yardım ettiği iddia ediliyordu. Şimdi, Suudi Arabistan ve İran arasındaki anlaşma ile Yemen'deki savaşın sona ermesi ve barışın sağlanması öngörülmektedir.

Çin yürüttüğü bu hakemlik, Suudi Arabistan ve İran ile doğan bir müttefiklik ilişkisinin habercisidir. Çin müttefiklerinin her zaman yanında yer almaktadır. Nitekim Pakistan bu konuda iyi bir örnektir. Pakistan'ın yaşadığı ekonomik darboğazda Çin Pakistan'ın likidite krizinden çıkması için milyonlarca dolar göndermiştir. Bu minvalde Çin'in müttefiklerini herhangi bir durumda yalnız bırakmayacağını öne sürmek yanlış olmayacaktır. Ancak bu desteğin sadece Pakistan'ın istikrarı için gerçekleştirildiğini öne sürmek boş bir hüsnü zandır. Zira Pakistan, Çin'in Kuşak ve Yol Girişimi projesi ve sonuçta Çin ekonomisi için vazgeçilmez bir sac ayağı haline gelmiştir. Bu doğrultuda Suudi Arabistan ve İran ile doğacak ittifak ilişkisinin de Çin ekonomisine, vizyonuna, bölgesel bağlantılarına ve ticaretine bağlı olduğu, Çin'in kendi ekonomisinin istikrarını korumak için ittifaklarına yatırım yapacağı gözden kaçırılmamalıdır.

Amerika Birleşik Devletleri, küresel bir lider kendini Asya ve Ortadoğu'da konumlandırma etkisi hızla azalmaktadır. Bu anlamda ABD küresel liderliği savaşlar, şiddet ve yıkıma istikrar getirme noktasında karakterize edilirken, Çin küresel liderliğe adaylığını karşılıklı fayda, kalkınma ve barış yoluyla alternatif olarak sunmaktadır.

